

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 13ης Δεκεμβρίου 1989 *

Στην υπόθεση C-322/88,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal du travail των Βρυξελλών προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Salvatore Grimaldi, κατοίκου Βρυξελλών,

και

Fonds des maladies professionnelles, εδρεύοντος στις Βρυξέλλες,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη, της 23ης Ιουλίου 1962, περί θεσπίσεως ευρωπαϊκού καταλόγου επαγγελματικών ασθενειών (JO 1962, 80, σ. 2188), και της συστάσεως 66/462 της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1966, περί των προϋποθέσεων αποζημιώσεως των θυμάτων επαγγελματικών ασθενειών (JO 1966, 147, σ. 2696), υπό το φως του άρθρου 189, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. A. Schockweiler, πρόεδρο τμήματος, G. F. Mancini και T. F. O'Higgins, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo

γραμματέας: D. Louterman, κύρια υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο Jean-Claude Seché,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 10ης Οκτωβρίου 1989,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Οκτωβρίου 1989,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1988, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Νοεμβρίου 1988, το Tribunal du travail των Βρυξελλών υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 189, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ και της συστάσεως της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη, της 23ης Ιουλίου 1962, περί θεσπίσεως ευρωπαϊκού καταλόγου επαγγελματικών ασθενειών (JO 1962, 80, σ. 2188).
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Salvatore Grimaldi, διακινουμένου εργαζομένου και ιταλού υπηκόου, και του Fonds des maladies professionnelles (Ταμείου Επαγγελματικών Ασθενειών) των Βρυξελλών (στο εξής: Ταμείο), κατόπιν της αρνήσεως του τελευταίου να αναγνωρίσει τη νόσο του Dupuytren, από την οποία πάσχει ο ενδιαφερόμενος, ως επαγγελματική ασθένεια.
- 3 Ο Grimaldi εργάστηκε στο Βέλγιο από το 1953 έως το 1980. Στις 17 Μαΐου 1983, ζήτησε από το Ταμείο να αναγνωρίσει την προαναφερόμενη ασθένεια ως επαγγελματική ασθένεια, η οποία συνίσταται σε οστεοαρθριτική ή αγγειονευρωτική πάθηση των χεριών, προκαλούμενη από τους μηχανικούς κραδασμούς από τη χρήση γεωτρύπανου. Ως αιτιολογία στην επίδικη απόφαση του Ταμείου παρατίθεται ότι η εν λόγω ασθένεια δεν περιλαμβάνεται στον βελγικό κατάλογο επαγγελματικών ασθενειών.
- 4 Το Tribunal du travail των Βρυξελλών, ενώπιον του οποίου ο Grimaldi προσέφυγε κατά της ανωτέρω αποφάσεως, διέταξε τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, το πόρισμα της οποίας αναγνωρίζει την ύπαρξη της αποκαλούμενης νόσου του Dupuy-

tren, η οποία δεν περιλαμβάνεται μεν στον βελγικό κατάλογο των επαγγελματικών ασθενειών αλλά μπορεί να εξομοιωθεί προς « ασθένεια λόγω καταπόνησης... του παρατενοντίου ιστού ». Η τελευταία αυτή ασθένεια περιλαμβάνεται στο σημείο F.6. b) του ευρωπαϊκού καταλόγου επαγγελματικών ασθενειών, την ενσωμάτωση του οποίου στο εσωτερικό δίκαιο προέτεινε η προαναφερθείσα σύσταση της 23ης Ιουλίου 1962. Εξάλλου, τέθηκε το ερώτημα κατά πόσον ο Grimaldi είχε το δικαίωμα να αποδείξει την επαγγελματική προέλευση μιας ασθένειας η οποία δεν περιλαμβάνεται στον εθνικό κατάλογο, προκειμένου να λάβει αποζημίωση δυνάμει του « μικτού » συστήματος αποζημιώσεως που προβλέπει η σύσταση 66/462 της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1966, περί των προϋποθέσεων αποζημιώσεως των θυμάτων επαγγελματικών ασθενειών (JO 1966, 147, σ. 2696).

- 5 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal du travail των Βρυξελλών αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί προδικαστικώς επί του αν

« κατ' ερμηνεία του άρθρου 189, πέμπτο εδάφιο (της Συνθήκης ΕΟΚ), υπό το φως του πνεύματος του πρώτου εδαφίου και της τελολογικής θεώρησεως της νομολογίας του εν λόγω Δικαστηρίου, το κείμενο του “ ευρωπαϊκού καταλόγου ” επαγγελματικών ασθενειών έχει αποκτήσει άμεσο αποτέλεσμα σε κράτος μέλος, στο μέτρο που ο κατάλογος αυτός εμφανίζεται να είναι σαφής, χωρίς επιφυλάξεις, επαρκώς ακριβής, όχι διφορούμενος, δεν παρέχει στο κράτος μέλος αυτό διακριτική εξουσία ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα και έχει προσαρτηθεί σε σύσταση της Επιτροπής η οποία δεν έχει ακόμα τυπικά καταστεί κανόνας του θετικού δικαίου στην εσωτερική έννομη τάξη του εν λόγω κράτους μέλους *μετά από εικοσιπέντε και πλέον έτη* ».

- 6 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση εκτίθενται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, οι σχετικές κοινοτικές διατάξεις, καθώς και η εξέλιξη της διαδικασίας και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

- 7 Στο μέτρο που το προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία συστάσεων οι οποίες, κατά το άρθρο 189, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον το Δικαστήριο είναι, δυνάμει του άρθρου 177 της ίδιας Συνθήκης, αρμόδιο να αποφανθεί σχετικά.

- 8 Αρκεί, ως προς το θέμα αυτό, η παρατήρηση ότι, αντίθετα προς ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο αποκλείει τον έλεγχο του Δικαστηρίου επί των πράξεων που έχουν χαρακτήρα συστάσεως, το άρθρο 177 παρέχει στο Δικαστήριο αρμοδιότητα να αποφαινεται προδικαστικώς ως προς το κύρος και την ερμηνεία των πράξεων των οργάνων της Κοινότητας, χωρίς να εξαιρεί κανένα είδος πράξεως.
- 9 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει ήδη επανειλημμένως αποφανθεί, στο πλαίσιο αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβλήθηκαν δυνάμει του άρθρου 177, σχετικά με την ερμηνεία συστάσεων που έχουν θεσπιστεί βάσει της Συνθήκης ΕΟΚ (βλέπε αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1976, *Frecassetti κατά Amministrazione delle Finanze dello Stato*, 113/75, Rec. 1976, σ. 983, και της 9ης Ιουνίου 1977, *Van Ameyde κατά UCI*, 90/76, Rec. 1977, σ. 1091). Συνεπώς, το Δικαστήριο πρέπει να προβεί στην εξέταση του υποβληθέντος ερωτήματος.
- 10 Παρατηρείται σχετικά ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας, καίτοι το ερώτημα αναφέρεται μόνο στην προαναφερθείσα σύσταση της 23ης Ιουλίου 1962, σκοπός του ερωτήματος είναι να διευκρινιστούν και τα αποτελέσματα, στην εσωτερική έννομη τάξη, της ως άνω συστάσεως 66/462 της 20ής Ιουλίου 1966. Συνεπώς, με το υποβληθέν ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί ότι ερωτάται αν, ελλείψει κάθε εθνικού μέτρου για την εφαρμογή των συστάσεων, οι εν λόγω συστάσεις δημιουργούν δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών, τα οποία αυτοί να μπορούν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 11 Υπενθυμίζεται, καταρχάς, η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία αν, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 189 της Συνθήκης ΕΟΚ, οι κανονισμοί έχουν απευθείας εφαρμογή και, επομένως, είναι από τη φύση τους ικανοί να παραγάγουν άμεσα αποτελέσματα, δεν έπεται ότι οι άλλες κατηγορίες πράξεων που προβλέπονται από το άρθρο αυτό ουδέποτε μπορούν να παραγάγουν ανάλογα αποτελέσματα (βλέπε ιδίως απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 1982, *Becker κατά Finanzamt Münster-Innenstadt*, 8/81, Συλλογή 1982, σ. 53).
- 12 Προκειμένου, ωστόσο, να διαπιστωθεί αν οι προαναφερθείσες συστάσεις δημιουργούν δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών πρέπει να εξεταστεί προηγουμένως κατά πόσον οι εν λόγω συστάσεις είναι ικανές να παραγάγουν δεσμευτικά αποτελέσματα.

- 13 Υπογραμμίζεται σχετικά ότι οι συστάσεις, οι οποίες, κατά το άρθρο 189, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, δεν δεσμεύουν, εκδίδονται κατά κανόνα από τα όργανα της Κοινότητας όταν τα εν λόγω όργανα δεν διαθέτουν, δυνάμει της Συνθήκης, την εξουσία να θεσπίσουν δεσμευτικές πράξεις ή όταν κρίνουν ότι η θέσπιση περισσότερο δεσμευτικών κανόνων δεν είναι απαραίτητη.
- 14 Ωστόσο, ενόψει της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου (βλέπε ιδίως την απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 1985, *Binderer* κατά Επιτροπής, 147/83, Συλλογή 1985, σ. 257), κατά την οποία η επιλογή της μορφής δεν μπορεί να μεταβάλλει τη φύση μιας πράξεως, πρέπει να εξετάζεται αν το περιεχόμενο της πράξεως αντιστοιχεί πράγματι στη μορφή την οποία έχει περιβληθεί η πράξη αυτή.
- 15 Όσον αφορά τις δύο συστάσεις που αποτελούν το αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι στις αιτιολογικές σκέψεις των δύο συστάσεων γίνεται αναφορά στο άρθρο 155 της Συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο παρέχει στην Επιτροπή τη γενική αρμοδιότητα να διατυπώνει συστάσεις, καθώς και στα άρθρα 117 και 118 της ίδιας Συνθήκης. Όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο με την απόφαση της 9ης Ιουλίου 1987, *Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Γαλλία, Κάτω Χώρες, Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο* κατά Επιτροπής (281/85, 283/85, 284/85, 285/85, 287/85, Συλλογή 1987, σ. 3203), η τελευταία αυτή διάταξη δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών στα κοινωνικά θέματα, υπό την επιφύλαξη ότι δεν έχουν εφαρμογή άλλες διατάξεις της Συνθήκης και ότι η αρμοδιότητα αυτή ασκείται στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, την οποία οργανώνει η Επιτροπή.
- 16 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υπάρχει καμία ένδειξη που να επιτρέπει να αμφισβητηθεί ότι οι εν λόγω πράξεις αποτελούν γνήσιες συστάσεις, δηλαδή πράξεις οι οποίες, ακόμα και έναντι των αποδεκτών τους, δεν έχουν ως στόχο να παραγάγουν δεσμευτικά αποτελέσματα. Συνεπώς, οι πράξεις αυτές δεν είναι ικανές να δημιουργήσουν δικαιώματα, τα οποία να μπορούν οι ιδιώτες να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 17 Παρατηρείται σχετικά ότι το γεγονός ότι έχει παρέλθει πλέον της εικοσιπενταετίας από την έκδοση της πρώτης από τις εν λόγω συστάσεις, χωρίς να έχουν όλα τα κράτη μέλη προβεί στην εφαρμογή της, δεν μπορεί να επηρεάσει τη νομική ισχύ της πράξεως αυτής.

- 18 Ωστόσο, προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο, πρέπει να τονιστεί ότι οι εν λόγω πράξεις δεν μπορούν, εντούτοις, να θεωρηθούν ως στερούμενες οποιουδήποτε εννόμου αποτελέσματος. Πράγματι, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, κατά την επίλυση των διαφορών, να λαμβάνουν υπόψη τους τις συστάσεις, ιδίως όταν αυτές φωτίζουν την ερμηνεία εθνικών διατάξεων που έχουν θεσπιστεί με σκοπό την εφαρμογή των εν λόγω συστάσεων, ή ακόμα όταν οι συστάσεις έχουν ως αντικείμενο τη συμπλήρωση κοινοτικών διατάξεων δεσμευτικού χαρακτήρα.
- 19 Συνεπώς, στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal du travail των Βρυξελλών πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό το φως του άρθρου 189, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, οι συστάσεις της Επιτροπής της 23ης Ιουλίου 1962, περί θεσπίσεως ευρωπαϊκού καταλόγου επαγγελματικών ασθενειών, και 66/462 της 20ής Ιουλίου 1966, περί των προϋποθέσεων αποζημίωσης των θυμάτων επαγγελματικών ασθενειών, δεν μπορούν, αυτές καθαυτές, να δημιουργήσουν δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών, τα οποία αυτοί μπορούν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ωστόσο, τα εν λόγω δικαστήρια οφείλουν, κατά την επίλυση των διαφορών που άγονται ενώπιόν τους, να λαμβάνουν υπόψη τους τις συστάσεις, ιδίως όταν οι συστάσεις αυτές μπορούν να φωτίσουν την ερμηνεία άλλων εθνικών ή κοινοτικών διατάξεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 20 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτοντος το οποίο ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε, με απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1988, το Tribunal du travail των Βρυξελλών, αποφαινεται:

Υπό το φως του άρθρου 189, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, οι συστάσεις της Επιτροπής της 23ης Ιουλίου 1962, περί θεσπίσεως ευρωπαϊκού καταλόγου επαγγελματικών

ασθενειών, και 66/462 της 20ής Ιουλίου 1966, περί των προϋποθέσεων αποζημιώσεως των θυμάτων επαγγελματικών ασθενειών, δεν μπορούν, αυτές καθαυτές, να δημιουργήσουν δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών, τα οποία αυτοί να μπορούν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ωστόσο, τα εν λόγω δικαστήρια οφείλουν, κατά την επίλυση των διαφορών που τους υποβάλλονται, να λαμβάνουν υπόψη τους τις συστάσεις, ιδίως όταν οι συστάσεις αυτές μπορούν να φωτίσουν την ερμηνεία άλλων εθνικών ή κοινοτικών διατάξεων.

Schockweiler

Mancini

O'Higgins

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Δεκεμβρίου 1989.

Ο γραμματέας
J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος του δευτέρου τμήματος
F. A. Schockweiler